

ZDRAVOTNÉ POSTIHNUTIE A RODINA

URČENÉ RODIČOM A RODINNÝM PRÍSLUŠNÍKOM

Slovenská legislatíva nepozná definíciu pojmu osoba so zdravotným postihnutím. Zdravotné postihnutie môžeme definovať ako akúkoľvek duševnú, telesnú, dočasnú, dlhodobú alebo trvalú poruchu alebo handicap, ktorý osobám so zdravotným postihnutím bráni prispôbovať sa bežným nárokom života. Zdravotné postihnutie zahŕňa množstvo funkčných obmedzení, ktoré sa vyskytujú v každej krajine na svete. Môže byť telesné, psychické a kombinované.

Viete, na čo má najbližšia rodina zdravotne postihnutého nárok? Väčšina detí so ZZ a ich rodín je stratená v systéme. Chýba im odoslanie do podporných služieb po oznámení diagnózy a vyskladané starostlivosti zo zdravotníctva, školstva a sociálnych vecí podľa individuálnych potrieb.

Rodinám s deťmi s ťažkým zdravotným postihnutím (ŤZP) má tiež pomáhať obec, mesto a vyšší územný celok (VÚC) formou poskytovania sociálnych služieb.

DOHOVOR OSN O PRÁVACH ĽUDÍ SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM DEFINUJE OSOBY SO ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM AKO OSOBY S DLHODOBÝMI TELESNÝMI, MENTÁLNYMI, INTELEKTUÁLNYMI ALEBO ZMYSLOVÝMI POSTIHNUTIAMÍ, KTORÉ V SÚČINNOSTI S RÔZNymi PREKÁŽKAMI MÔŽU BRÁNIŤ ICH PLNÉMU A ÚČINNÉMU ZAPOJENIU DO SPOLOČNOSTI NA ROVNAKOM ZÁKLADE S OSTATNÝMI.

MINISTERSTVO PRÁCE,
SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

HISTÓRIA DISKRIMINÁCIE ALEBO PREČO A KOMU SA TO DEJE?

Vývoj postoja ľudskej spoločnosti k jej členom so zdravotným postihnutím možno rozdeliť na tri základné etapy, či tiež prístupy:

1.ETAPA: UPIERANIE PRÁVA NA ŽIVOT

Na prahu histórie ľudstva boli ľudia so zdravotným postihnutím vnímaní ako veľká príťaž komunity v ktorej žili, preto bola spo-

ločenská mienka naklonená skôr k ich priamej likvidácii. Ľudia so zdravotným postihnutím nemohli prispievať k zabezpečeniu obživy, ale naopak tým, že si vyžadovali určitú pomoc, komunitu, v ktorej žili, ohrozovali. Ak sa narodilo dieťa s viditeľným postihnutím, bolo hneď pri narodení usmrtené alebo nechané napospas divej zveri v hĺbinách lesa. Právo na život bolo priznané iba fyzicky zdatným jedincom, ktorí boli schopní plodiť a vychovať potomstvo, uživiť sa a ubrániť svoje mesto, či štát proti nepriateľovi. Za všetky kultúry spomeňme klasický grécky mestský štát Spartu, kde bolo právo na život upierané nielen chorým a postihnutým, ale aj niektorým ženám.

2.ETAPA: OPATROVATEĽSTVO A PRINCÍP NADRADENOSTI

Novoveké náboženstvá, v tom náboženstvá „veľkej knihy“ (judaizmus, kresťanstvo, islam), vniesli do vzťahu k ľuďom s postihnutím opatrovateľstvo, morálnu povinnosť zdravých starať sa

MINISTERSTVO PRÁCE,
SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

o chorých a slabých. Ľudia s postihnutím teda „teoreticky“ mali právo na život, ale podoba ich života bola často nezávideniahodná. Niektoré druhy postihnutia vyvolávali súcit a títo ľudia mohli žiť z milodarov na okraji spoločnosti. Iné však vyvolávali strach a boli zdrojom povier, ktoré boli najmä v stredoveku často podporované aj oficiálnymi cirkevnými inštitúciami. V dôsledku toho mnoho epileptikov prišlo o život pri pokusoch šarlatánov o vyhnanie diabla z tela. Ľudia s psy, postihnutím zas boli sústreďovaní v ústavoch často horších než väzenia.

Opatrovateľský prístup väčšiny spoločnosti k ľuďom s postihnutím šiel ruka v ruku s pocitom nadradenosti zdravých. Človek s postihnutím mal byť rád, že ho nechajú žiť a že sa oň niekto stará.

Už v rannom stredoveku zaznamenávame pokusy o uzatváranie osôb s postihnutím do útulkov či ústavov. Dôvodom bolo jednak praktické hľadisko – boli často pri kláštoroch, ktorých obyvateľky či obyvatelia poskytovali týmto

MINISTERSTVO PRÁCE,
SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

osobám starostlivosť – ale aj „estetické“ hľadisko, pretože napriek deklarovanej láske k blížnemu spoločnosť nemala v láske ľudí, na ktorých vďaka ich postihnutiu nebol príjemný pohľad.

Je zaujímavé, že postoj k ľuďom s postihnutím, najmä v posledných dvoch storočiach minulého tisícročia, je rozdielny v mestských a vidieckych komunitách. Kým v anonymnom mestskom prostredí sa stretávame s útlakmi, prípadne špinavými predmestiami, v ktorých sa sústreďovali ľudia s telesným postihnutím žiaci sa

žobraním, boli vidiecke komunity schopné osoby s postihnutím začleniť a napriek predsudkom a ponižovaniu poskytnúť im oveľa viac slobody, dôstojnosti a pocitu vlastnej hodnoty v rámci komunity. Kruto pravdivé a pritom veľmi dojemné svedectvo o živote ľudí so zdravotným postihnutím na slovenskom vidieku podávajú napríklad predstavitelia slovenskej

MINISTERSTVO PRÁCE,
SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

klasickej literatúry: Martin Ku-
kučín v poviedke Neprebudený
a Božena Slančíková-Timrava v ro-
máne Ťapákovci.

V komunistickom Československu
sa, podobne ako v Sovietskom
zväze a iných „bratských“
krajinách, postoj režimu k ľuďom s
postihnutím vyznačoval dvoj-
tvárnosťou. Na jednej strane im
poskytoval slušné sociálne dávky a
opateru, na druhej strane ich však
izoloval v ústavoch a útlkoch, aby
nekazili obraz zdravej socialistickej

spoločnosti. Možnosti vzdelá-
vania, najmä pre mentálne postih-
nutých, sociálna starostlivosť
alebo služby, podpora rodín s čle-
nom so zdravotným postihnutím,
to všetko bolo na veľmi nízkej
úrovni. Stretnúť občana či
občianku s ťažkým zdravotným
postihnutím na vozíčku na ulici
bolo nemožné. Nikto sa tiež
nezoberal tým, či majú títo ľudia
prístup do verejných inštitúcií
(vrátane fyzického prístupu, veď
všade boli schody), do škôl, do
obchodu, reštaurácie, apod. Isté
druhy zdravotného postihnutia

MINISTERSTVO PRÁCE,
SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

Druhá polovica dvadsiateho storočia vniesla pojmy ľudská dôstojnosť a ľudské práva do praktickej politiky a to prijatím základných dokumentov OSN a Rady Európy, ktoré sa rozhodli rešpektovať civilizované krajiny vtedajšieho sveta. Komunistické krajiny uznávali výlučne sociálne práva a svojim občanom (nielen ľuďmi s zdravotným postihnutím) predkladali tzv. sociálne istoty.

boli dokonca považované pre socialistickú spoločnosť za mimoriadne nebezpečné a nežiadúce. Psychiatická nemocnica bola napríklad v Sovietskom zväze miestom oveľa horším od väzenia či gulagu. Doteraz sú tieto nemocnice v daných krajinách miestom, kde sa „z tradície“ nerešpektuje základné ľudské práva a dôstojnosť pacientov.

Až v posledných rokoch sa aj u nás otvorene hovorí o tom, že základom princípu zákazu diskriminácie je práve uznanie ľudskej dôstojnosti osôb so zdravotným postihnutím a uznanie ich základných ľudských a občianskych práv na rovnakej úrovni, ako u osôb zdravých (vrátane napr. práva na vzdelanie, vlastníckych práv, práv zúčastňovať sa na správe vecí verejných, apod.).

3. ETAPA: ĽUDSKÁ DÔSTOJNOSŤ A PRINCÍP ROVNAKÉHO ZAOBCHÁDZANIA

Invalidné dôchodky sú len kompenzáciou sťažených životných podmienok. Predovšetkým

MINISTERSTVO PRÁCE,
SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

RAY" (2004)

Biografický portrét slávneho hudobníka Ray Charlesa, ktorý oslepol v mladom veku. Ukazuje jeho boj s touto ťažkou zmenou v živote a jeho vzostup k hudobnej sláve.

ide o to, aby princíp rešpektovania dôstojnosti a rovnakých práv platil tak pre zdravých ako aj pre ľudí so zdravotným postihnutím.

Vo vzťahu k osobám so zdravotným postihnutím pokročila v priebehu posledných desaťročí Európska únia od filozofie opatrovateľstva a nadradenosti k filozofii posilnenia zodpovednosti za rozhodovanie o vlastnom živote. Postupy, ktoré boli do značnej miery založené na súcite a zdôrazňovali bezmocnosť osôb so

zdravotným postihnutím sú dnes považované za neprijateľné.

Aktivity zamerané na rehabilitáciu jednotlivca či jednotlivkyne s cieľom prispôsobiť ho/ju čo najviac spoločnosti, postupne strieda filozofia zdôrazňujúca nutnosť zmien, ktoré by umožnili uspokojovanie potrieb všetkých občanov a občianok, vrátane osôb so zdravotným postihnutím.

Osoby so zdravotným postihnutím požadujú rovnaké príležitosti a prístup ku všetkým zdrojom, medzi ktoré patrí vzdelanie, technológie, zdravotné a sociálne služby, šport a voľnočasové aktivity, ale aj spotrebný tovar, výrobky a služby. Tento prístup hovorí, že zdravotné postihnutie je sociálny problém spoločnosti. Je teda na väčšine, aby prispôbila usporiadanie spoločnosti tak, aby sa v ňom aj ľudia s postihnutím cítili ako jej plnohodnotní členovia a členky. V dôsledku toho je spoločnosť bohatšia, lebo využíva aj potenciál ľudí, ktorých v minulosti „odpisovala“ a robila závislými na iných.

EMPATIA

Empatia znamená schopnosť cítiť a chápať emócie druhých, vyjadrovať pochopenie a záujem o ľudí

INKLÚZIA

Každý človek, vrátane zdravotne postihnutých, by mal mať možnosť zúčastňovať sa na všetkých aspektoch života. To zahŕňa nielen vyučovanie, ale aj športové, kultúrne a sociálne aktivity a prácu.

EDUKAČNÉ PROGRAMY

Školstvo by malo zahŕňať edukačné programy o tom, ako môžu byť podporovaní ich spolužiaci so zdravotným postihnutím.

ROVNOSŤ A REŠPEKT

Všetci by mali byť vnímaní ako rovnocenní členovia komunity. Školy, zamestnávateľia a štát by mali vytvoriť kultúru rešpektu voči rozdielnym zdravotným stavom a odmietnuť akúkoľvek formu diskriminácie.

ZAMESTNANCI A RODIČIA

Školskí a mimoškolskí pracovníci a rodičia majú tiež dôležitú úlohu pri podpore a inklúzii. Spolupráca medzi školou a rodinou je kľúčová pre dosiahnutie úspechu detí s chronickými ochoreniami. Dôležité je, aby školy vytvárali prostredie, kde je empatický prístup, podpora a inklúzia prirodzenou súčasťou všetkých aktivít. Konkrétne by sa školy mohli riadiť nasledujúcimi krokmi:

VÝCVIK PRE UČITEĽOV

Učitelia by mali mať prístup k vzdelávaciemu materiálu a tréningom týkajúcim sa práce s deťmi s chronickými ochoreniami. To zahŕňa aj tréning týkajúci sa práce s deťmi zdravotne postihnutými. To zahŕňa aj tréning týkajúci sa emocionálnej inteligencie a empatického prístupu.

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

Dopytovo-orientovaný projekt
VZDELÁVANÍM PROTI DISKRIMINÁCII U ŽIAKOV A ŠTUDENTOV

**sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu
a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci
Operačného programu Ľudské zdroje.**

Kód projektu: 312041Z203, Operačný program Ľudské zdroje, výzva OP ĽZ DOP 2018/4.1.2/01,

Projekt sa realizuje od 1.1. 2021 do 30.6. 2023,

Realizácia: EQUILIBRIUM EUROPE o. z., Železničná 1190/40 98601 Fiľakovo,

Kontakty: equilibriumeurop@gmail.com, 0948 391 627,

www.employment.gov.sk

www.esf.gov.sk